

СКАЗ: ОСОБЛИВОСТІ ЕПІДЕМІОЛОГІЇ ТА ПРОФІЛАКТИКИ

Уваренко В. Л.

Науковий керівник: доц. Тіщенко І.Ю.

Національний фармацевтичний університет, Харків, Україна

lera.uv@ukr.net

Вступ. Сказ на сьогодні залишається однією з найбільш контагіозних хвороб серед диких та домашніх тварин. За даними ВООЗ, ця хвороба входить у першу п'ятірку захворювань, спільних для людини і тварин, що наносять найбільший соціально-економічний збиток. У світі зареєстровано більше 150 країн та територій зі сказом. Щорічно від сказу помирає близько 55 тисяч людей (в середньому одна людина кожні 10 хвилин), незважаючи на те, що більше 15 млн людей отримують постекспозиційне профілактичне лікування для запобігання розвитку захворювання.

Мета. Аналіз епідеміологічної ситуації в світі та окремо на Україні щодо розповсюдження сказу.

Матеріали та методи. Вивчення наукової літератури та інформаційних повідомлень та публікацій Всесвітньої організації охорони здоров'я щодо проблем сказу в сучасному світі.

Результати дослідження та обговорення. Сказ – інфекційна вірусна хвороба, яка після появи клінічних симптомів майже завжди закінчується смертельним результатом. Збудник сказу – це РНК-вірус, сімейство Rhabdoviride, рід *Lyssavirus: Rabies virus*. У майже 99% випадків передача вірусу сказу людям походить від домашніх собак. При цьому сказ може вражати як домашніх, так і диких тварин. Воно передається людям через укуси або подряпини, зазвичай за допомогою слини.

Сказ присутній на всіх континентах, за винятком Антарктиди, причому 95% випадків смерті людей відбуваються в регіонах Азії і Африки. Сказ є однією із забутих тропічних хвороб, які переважно вражають незаможні і вразливі групи населення, які проживають у віддалених сільських районах. Хоча існують ефективні вакцини і імуноглобуліни проти сказу, призначені для людей, вони не завжди є в наявності і не завжди доступні нужденним. В цілому випадки смерті від сказу рідко відображаються в офіційних звітах. Жертвами часто опиняються діти у віці від 5 до 14 років. Інфікування людей зазвичай відбувається в результаті глибокого укусу або подряпини, завданих твариною, яке заражене сказом, при цьому 99% випадків передачі інфекції людям походить від скажених собак. В Африці і Азії відзначається найбільш важкий тягар сказу серед людей, і на ці регіони припадає 95% смертей від сказу, що відбуваються в світі. На Американському континенті основним джерелом інфекції в більшості випадків смерті людей від сказу в даний час виступають кажани, так як передачу інфекції від собак в цьому регіоні в основному вдалося перервати. Крім того, сказ кажанів стає новою загрозою для здоров'я людей в Австралії і Західній Європі. Випадки смерті людей в результаті контактів з лисицями, енотами, скунсами, шакалами, мангустами і іншими видами диких хижих тварин, які є носіями сказу, відбуваються дуже рідко. Відомості, що підтверджують передачу сказу через укуси гризунів, відсутні.

Передача інфекції може статися і в разі, якщо інфекційний матеріал (зазвичай слина) вступає в безпосередній контакт зі слизовими оболонками або свіжими ранами на шкірі людини. Передача інфекції від людини людині при укусі теоретично можлива, але ще ніколи не підтверджувалася. Зараження сказом при вдиханні аерозолів, що містять вірус, або при трансплантації інфікованих органів відбувається дуже рідко. Зараження людей на сказ при вживанні в їжу сирого м'яса або інших тканин тварин ніколи не підтверджувалося.

В Україні епідемічна ситуація щодо захворюваності людей на сказ є нестійкою. Реєструють поодинокі випадки захворювань, є умови для їхнього поширення. Зокрема, в 2019 року зареєстровано два випадки захворювання серед людей, в 2017 – теж два, в 2016 – чотири.

Сказ - хвороба, якої можна запобігти за допомогою вакцин. Вакцинація собак є найбільш рентабельна стратегія профілактики сказу у людей. Вакцинація собак призводить до скорочення смертності, викликаній на сказ, і знижує потребу в постекспозиційній профілактики (ПЕП) як компонента медичної допомоги пацієнтам, постраждалим від укусів собак. ПЕП полягає в наступному: рясне промивання і місцева обробка рани якомога швидше після контакту; курс імунізації потужної і ефективну вакцину проти сказу, що відповідає стандартам ВООЗ; при наявності показань введення антирабічного імуноглобуліну (АІГ).

Але більш суттєвим заходом для запобігання захворюваності на сказ є профілактична імунізація людей до контакту з тваринами. Вони рекомендуються людям, які займаються певними видами діяльності, пов'язаними з підвищеним ризиком, таким як співробітники лабораторій, що працюють з живими вірусами сказу та іншими вірусами, що викликають сказ (лісавіруси), і тим, хто займається такими видами діяльності, при яких можна безпосередньо отримати контакт з кажанами, хижачами або іншими ссавцями, які можуть виступати носіями інфекції. Також профілактична імунізація рекомендується і людям, які здійснюють поїздки у віддалені райони, які планують проводити багато часу на природі, які вирушають у тривалі поїздки або переїжджають на постійне місце проживання в райони з високим ризиком сказу. Можливо є доцільною імунізація дітей, що живуть у віддалених районах з підвищеним ризиком або відвідують такі райони.

Щорічно у всьому світі щеплення від сказу після укусів тварин отримують понад 29 мільйонів чоловік. За оцінками, це дозволяє запобігти сотні тисяч смертей від сказу щорічно.

В Україні щорічно проводиться кампанія з пероральної вакцинації диких м'ясоїдних тварин із застосуванням авіатранспорту, обробляється вся територія України за винятком територій, які підпадають під заборону польотів літаків (зону NOTAM), при цьому застосовується спеціальна антирабічна вакцина для пероральної імунізації м'ясоїдних тварин. Розповсюдження вакцини здійснюється за таким принципом: обробляється весь ареал, крім населених пунктів і водних плес, із врахуванням ареалу проживання лисиць; принади розкладаються рівномірно в межах визначеної території. Окрім цієї кампанії щорічно проводиться планова вакцинація домашніх тварин. Також за даними Центру громадського здоров'я на 1.01.2020 в Україні наявні 74 944 дози антирабічної вакцини та 3 305 доз антирабічного імуноглобуліну.

Висновки. В Україні систематичне проведення пероральної вакцинації диких м'ясоїдних тварин проти сказу знизить, а надалі – звільнить територію України від сказу природно-вогнищезового типу.

ВООЗ з 2015 р. очолює колективну ініціативу «Об'єднаймося для боротьби зі сказом», в якій також беруть участь Продовольча і сільськогосподарська організація Об'єднаних Націй, Міжнародна організація охорони здоров'я тварин і Глобальний альянс по боротьбі зі сказом, спрямовану на досягнення нульової смертності від сказу серед людей 2030 р.

ПОРІВНЯЛЬНЕ ВИЗНАЧЕННЯ МІНІМАЛЬНОЇ ІНГІБУЮЧОЇ ДОЗИ АНТИБІОТИКА ЦЕФТРИАКСОН РІЗНИХ ВИРОБНИКІВ

Усманова В.Б.

Науковий керівник: Буравель Г.О.

Національний фармацевтичний університет, Харків, Україна
usmanova0108@gmail.com

Вступ. Перший антибіотик (АБ) пеніцилін було відкрито у 1928 році. Зараз, майже через сто років, ми не уявляємо сучасний світ без застосування АБ. Кількість існуючих АБ вражає.